

Benediktinski samostan svetoga Andrije Apostola u Rabu

u sklopu projekta Tisućljeća rapskoga benediktinstva
u suradnji s

Gradom Rabom,
Sveučilištem u Rijeci, Filozofskim fakultetom,
Mednarodnim središćem za primerjalne zgodovinske raziskave (ICCHS),
Sveučilišta u Ljubljani
te s udrugama
Kominom iz Barbata i
Tunerom iz Supetarske Drage

poziva

Vas na događanja povodom završetka projekta
Tisućljeća rapskoga benediktinstva,
koja će se održati od četvrtka 31. siječnja 2019. do subote 2. veljače 2019. godine.

ICCHS
LJUBLJANA

PROGRAM

Četvrtak, 31. siječnja 2019. – subota, 2. veljače 2019.

Znanstveni kolokvij *Rapsko benediktinstvo – društvo, umjetnost, glazba*

u suorganizaciji Sveučilišta u Rijeci, Filozofskoga fakulteta u Rijeci i centra ICCHS,
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Ljubljani

Četvrtak,
31. siječnja 2019.

Velika vijećnica
Grada Raba

u 18,00 sati

Otvorenje znanstvenoga kolokvija u 18,00 sati

Izlaganja od 18,05 do 19,30 sati:

doc. dr. sc. Dušan Mlacović, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Ljubljani

Rapsko benediktinstvo i solane (Soline)

doc. dr. sc. Saša Potočnjak, Sveučilište u Rijeci,
Filozofski fakultet u Rijeci

**Regula Otcza S. Beneditta. Obrachiena u jezik her-
vaski iz samostana sv. Andrije Apostola
u gradu Rabu**

doc. dr. sc. Barbara Španjol – Pandelo, Sveučilište
u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci

**Tragom jednoga Vivarinijeva poliptiha iz
crkve samostana sv. Andrije Apostola u Rabu**

Rasprava od 19,30 do 20,00 sati

Petak,
1. veljače 2019.

Područna škola
Supetarska Draga

u 17,00 sati,
u suradnji s udrugom
Tunera

Župna crkva sv.
Stjepana u Barbatu

u 19,00 sati, u suradnji
s udrugom Komin

Koncert na orguljama

Subota,
2. veljače 2019.

Crkva sv. Andrije
Apostola u Rabu

u 18,00 sati

Izlaganje od 17,00 do 17,45 sati

izv. prof. dr. sc. Marijan Bradanović, Sveučilište u
Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci

**Sveti Petar na Rabu i benediktinska baština
Jadrana**

Rasprava od 17,45 do 18,15 sati

Izlaganje od 19,00 do 19,45 sati

Gordana Sobota Matejčić, viši stručni savjetnik
konzervator za pokretna kulturna dobra,
Konzervatorski odjel u Rijeci

**Ulomci renesansnoga poliptiha iz crkve
sv. Stjepana u Barbatu**

Rasprava od 19,45 do 20,15 sati

Pozdravne riječi od 18,00 do 18,15 sati:

Časna majka Marija Marina Škunca, OSB, opatica
samostana sv. Andrije Apostola u Rabu
Nikola Grgurić, dipl. oec., gradonačelnik Grada Raba
Miljenko Domijan, prof., predsjednik Hrvatskoga
vijeća za kulturna dobra RH

Mirko Jankov, naslovni asistent, Umjetnička
akademija Sveučilišta u Splitu

**Uz „jeku odjeka“ benediktinskoga liturgijsko-glaz-
benoga života i nastojanja na otoku Rabu**

Tomislav Faullend Heferer, restaurator orgulja,
Radionica Heferer Zagreb
**Proces restauracije orgulja iz crkve sv. Andrije
Apostola u Rabu**

Koncert, Mirko Jankov, naslovni asistent,
Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu:

1. Iz orguljaške baštine Franjevačkoga samostana na Visovcu (1757.; rev. i transkr. M. Jankov) Anonimus: Graue – Versetto in a*
2. Iz orguljaške baštine Franjevačkoga samostana u Makarskoj (druga pol. XVIII. st.; rev. i transkr. M. Jankov) Giannantonio Banner: Adaggio* – Giambattista Grazioli: Allegro con spirito* – Anonimus: Siciliana – Francesco Bartoli: Sinfonia*
3. Iz orguljaške baštine Franjevačkoga samostana Male braće u Dubrovniku (druga pol. XVIII. st.; rev. i transkr. M. Jankov) C. Mei: Elevazione – D. C. Lancellotti: Comunio – Anonimus: Allegro in F
4. Julije Bajamonti (1744 – 1800.): Sonata u B-duru – Sonata u F-duru (1766.)

[* suvremena praižvedba]

Mirko Jankov (Split, 1983.) na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji diplomirao je Glazbenu pedagogiju (2009.) te kao drugi studij Orgulje (2010., *cum laude*) u klasi orguljašice Ljerke Očić. Na istoj je akademiji u rujnu 2014. uspješno završio i poslijediplomski specijalistički studij za izvođače. Polaznik je II. godine poslijediplomskoga doktorskoga studija iz muzikologije na Filozofskom fakultetu i Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Interpretaciju i tehniku orguljanja usavršavao je kod A. Meneghella (Mantova), B. Klapprotta (Weimar) te R. Bauera (Ljubljana), a kao orguljaš, korepetitor i dirigent nastupao je u zemlji i inozemstvu (Austrija, Njemačka, Francuska, Italija, Kanada).

Popratni događaj - Izložba *Rapske benediktinke*

Crkva sv. Nikole pokraj gradske lože u Rabu, od četvrtka 31. siječnja 2019. do subote 2. veljače 2019. godine, od 9,00 do 12,00 sati i od 16,00 do 17,30 sati.

Znanstveni kolokvij

Rapsko benediktinstvo – društvo, umjetnost, glazba

Sažeci

Rapsko benediktinstvo i solane (Soline)

U spisima se prokuratora mletačke crkve sv. Marka, nekadašnjih komendatora rapskoga samostana sv. Petra, nalazi danas najstariji sustavni popis lokacija rapskih solana. Na popisu iz 1415. spomenuto je šest lokacija na kojima su se u rapskoj komuni u srednjem vijeku nalazile solane: Supetarska Draga, Bua, Blato, Frapka, Zaljev Sv. Eufemije (Maran) i Novalja. Taj popis uz rapske notarske spise iz 14. i 15. stoljeća omogućava uvid u kasnosrednjovjekovnu strukturu vlasništva nad rapskim solanama. Među vlasnicima solana bile su i obje rapske benediktinske muške opatije, barbatska Sv. Stjepana na Maranu i Sv. Petra u Supetarskoj Dragi.

Supetarske *soline* bile su najveće solane rapske komune, a za njih znamo već od 12. stoljeća odnosno stoljeće nakon što je osnovana tamošnja benediktinska opatija. Soline nikada nisu bile u isključivom vlasništvu opatije sv. Petra, ali je ta opatija ipak nesumnjivo bila najveći proizvođač rapske soli radi čega je na osebujan način uklopljena u ekonomski sustav rapskoga društva. Opatija nije imala svojih pašnjaka, a nije bila niti uklopljena u najznačajniju rapsku srednjovjekovnu privrednu granu – ovčarstvo, stoga na njezino vlasništvo nad solanama valja gledati kao na benediktinsku potporu ekonomskom razvoju rapske zajednice. U izlaganju će biti riječi o načinu na koji su draški benediktinci svojom solju utjecali na razvoj Raba te o draškim solanama kao značajnoj rapskoj baštini.

Regula Otcza S. Beneditta. Obrachiena u jezik hervaski iz samostana sv. Andrije Apostola u gradu Rabu

Središnje je pravilo prema kojemu je organiziran život u benediktinskim

samostanima *Regula sv. Benedikta* koju je sastavio sv. Benedikt. Prema arhivskim podacima iz 15. st. znamo da su i u opatijama sv. Stjepana i sv. Petra na otoku Rabu u srednjem vijeku postojala čak dva primjerka *Regule*. Do danas su se sačuvala dva mlađa prijepisa na hrvatskome i talijanskome jeziku i latinici (17. i 18. st.), a koja su nastala za potrebe ženskoga benediktinskoga samostana sv. Andrije. Oba sačuvana primjerka *Regule* s pridodanim kanonskim vizitacijama vrijedan su izvor za rekonstrukciju svakodnevnoga života žena u samostanima sv. Andrije i sv. Justine u gradu Rabu: od odijevanja, obuvanja, načina komunikacije s vanjskim svijetom, prihvatljivih i neprihvatljivih aktivnosti pa sve do pravila koja bi u današnjem svijetu pripadala isključivo intimnoj sferi čovjekova života. Za pridržavanje samostana Pravilu bile su zadužene opatice čija je dužnost bila i vođenje ekonomskih knjiga samostana. Najstarije su sačuvane knjige računa samostana sv. Andrije iz 1597. na talijanskom, te knjiga opatice Nimire iz 1639. na hrvatskome jeziku. Riječ je o izvorima na temelju kojih je moguće rekonstruirati: sastav samostanske smočnice, tipične namirnice uzgojene ili nabavljene na otoku Rabu u 16. i 17. st., kulinarske običaje kako svakodnevnog tako i one iznimne tijekom pojedinih blagdana, pa čak i čitavu kulturu proizvodnje tijekom 16. i 17. st. Pritom je vrlo bogat leksički sloj samih izvora i to kao osobiti jezični izraz rapskoga društva predindustrijskoga doba.

Tragom jednoga Vivarinijeva poliptiha iz crkve samostana sv. Andrije Apostola u Rabu

Tijekom 15. stoljeća porodica Vivarini iz Murana kraj Venecije među svojim članovima imala je trojicu majstora-slikara: braću Antonija i Bartolomea, te Antonijeva sina Alvisea. Braća Vivarini djeluju od četrdesetih godina 15. stoljeća na prostoru Veneta i njihov je način oblikovanja u značajnoj mjeri još uvijek vezan uz kasnosrednjovjekovno oblikovanje, dok se Alvise približio renesansnom poimanju slike. Djela su im sačuvana na izvornim mjestima kojima su prvobitno bila namijenjena, ali i u muzejima diljem svijeta.

Na otoku Rabu poliptih braće Vivarini iz 1458. godine krasio je svetište crkve sv. Bernardina kod kamporskih franjevaca, a poliptih Bartolomea iz 1485. godine nalazio se na sjevernom oltaru crkve samostana sv. Andrije u Rabu. Za razliku od kamporskoga poliptiha koji je sačuvan *in situ* te će

nakon konzervatorsko-restauratorskih radova biti vraćen u franjevačku crkvu u Kampor, rapske benediktinke Bartolomeov poliptih imaju samo u reprodukciji. Umjetnina je danas vlasništvo Muzeja likovnih umjetnosti u Bostonu (SAD), a u tijeku je njegova restauracija. Konzervatorsko-restauratorski radovi trebali bi biti gotovi do svibnja 2019. kada će se poliptih vratiti u stalni postav Muzeja.

Ovim će se izlaganjem predstaviti poliptih Bartolomea Vivarinija iz crkve samostana sv. Andrije, te će se ikonografskom i stilskom analizom nastojati istaknuti njegova vrijednost. Konačno, objasniti će se na koji je način umjetnina postala dio stalnoga postava jednoga američkoga muzeja.

Sveti Petar na Rabu i benediktinska baština Jadrana

Važnost ranoromaničke i zreloromaničke dekorativne arhitektonske skulpture i arhitekture crkve sv. Petra u Supetarskoj Dragi odavno je valorizirana u hrvatskoj povijesti umjetnosti. Ovim će se predavanjem ona kronološki i tipološki usustaviti i tumačiti u širem stilskom i vremenskom kontekstu, uspoređujući je s bliskim primjerima. U užem se smislu ona rasvjetljuje u kontekstu susjednih benediktinskih zajednica i njihove ostavštine. Primjerice, skulpturi supetarskoga crkvenoga portala nalazimo direktnu ne samo vremensku, stilsku već vjerojatno i radioničku bliskost, s onom koja je pripadala portalu glasovite benediktinske crkve sv. Lucije na otoku Krku. To je samo jedna od potvrda bliskih kulturnih veza Raba i Krka, osobito njegova jugoistočnoga bašćanskoga područja, izrazito orijentiranoga prema obližnjem Rabu, a i Senju. Arhitektonske inovacije o kojima će biti riječi, posredovanjem benediktinaca uvedene u počecima razvijenoga srednjega vijeka, u idućim su se stoljećima širile područjem Raba i njemu susjednih otoka, a postupno i susjednoga kopna, stvarajući karakterističnu, do danas prepoznatljivu sliku mjesnoga kulturnoga krajolika.

Osim romaničke baštine pozornost se posvećuje i kasnijoj arhitektonskoj dekorativnoj skulpturi supetarske crkve, primjerice dosad neobjavljenoj opatskoj nadgrobnoj ploči iz 14. stoljeća, ukrašenoj specifičnim načinom klesanja. Na koncu se u raspravu uvodi i pitanje obnoviteljskih zahvata koji su se na supetarskoj crkvi odvijali tijekom novoga vijeka. Već od razdoblja 18. stoljeća oni su provođeni sa sviješću o skladu i svojevrsnoj

klasičnoj ljepoti ovoga spomenika.

Ulomci renesansnog poliptiha iz crkve sv. Stjepana u Barbatu

Izlaganje će biti posvećeno novopronađenim ulomcima renesansnog poliptiha iz crkve sv. Stjepana u Barbatu. Riječ je o tri drvene rezbarene i obojane reljefne polufigure svetaca, te o glavi figure nekadašnjega središnjega polja. Prezentirati će se rezultati istraživanja, a što uključuje rekonstrukciju izvornoga izgleda poliptiha, utvrđivanje mjesta i vremena nastanka te moguće autorstvo. Ujedno će se kroz prikaz primjera prvenstveno s otoka Raba, a zatim i sa širega područja sjevernoga Jadrana razjasniti pojam renesansne oltarne pale, tko ih je, gdje i zašto kupovao, te kako su izgledali interijeri koje su krasile.

Voces monachorum et monialium remittunt... Uz „jeku odjeka“ benediktinskoga liturgijsko-glazbenoga života i nastojanja na otoku Rabu

Molitveno pjevanje Božje Riječi temeljna je odlika duhovne svakodnevice benediktinskih monaha i koludrica, onih koji na svojem životnom putu svjedoče prvotno nastojanje svojega poziva – traženje Boga (RB 58,7). Stablo dugovjeke benediktinske karizme, kulture i mnogostruko bogata naslijeđa tijekom svojega je razvoja kulturi europskoga Zapada uz neupitne duhovne prinose podarilo i mnoge materijalne prirode – na području arhitekture, diplomacije, školstva, prepisivanja i iluminacije vrijednih kodeksa te glazbenoga života. Na potonjemu planu moguće ih je, osim kao predvodnike uzorne liturgije te nosioce tehnički i umjetnički zaokružena pjevačkoga repertoara i prakse (najčešće gregorijanske provenijencije) zateći aktivne i na poljima glazbene teorije i pedagogije.

Osvjetljenjem glavnih kontura monaškoga glazbenog života i djelatnosti na otoku i u gradu Rabu otkriva nam se svojevrsni lûk što, povezujući svojom milenijskom trajnošću početke drugoga i trećega tisućljeća, svjedoči istodobno – pomalo paradoksalno – krhkost ali i opstojnost jedne duhovno-kulturne prisutnosti. S obzirom na povijesne oscilacije, a često

i različite društvene neprilike i prirodne nepogode što su pratile život benediktinskih zadruga na Rabu, ne treba čuditi činjenica da nas pri istraživanju pripadajuće im glazbene baštine često prate manjak dokaza i anonimnost. Ipak, i uz tako ograničavajuće uvjete, a u pokušaju donošenja što objektivnijih sudova, moguće je stvoriti okvirnu sliku glazbenih nastojanja i putanja kojih je „odjeke“ ali i živu praksu u rapskoj sredini moguće zateći i danas.